Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

νὸν Λειμώνιος ὁ φαιόλαμος (Saxicola ruberta) τῆς οἰκογ. τῶν Κοσσυφιδῶν (Turdidae) Θεσσ.(Τρίκερ.) Πελοπν. (Λάλ. Παιδεμέν.) : *Τὸ γυφτάκι εἶναι ἕνα τσιροπούλλι μικρὸ καὶ μνειάζει πολὺ μὲ τὸ τρουποκάρυδο* Παιδεμέν. *Τὰ γυφτάκια ἔχουνε μαύρη καπερώνα 'ς τὸ κεφάλι τους* (*καπερώνα* = λοφίον) αὐτόθ. **4)** Τὸ φυτὸν Στρύχνος ὁ μέλας (Solanum nigrum) τῆς οἰκογ. τῶν Στρυχνιδῶν (Solanaceae) Πελοπν. (Καρδαμ. Ξεχώρ.) Συνών. *ἀγριοντομάτα, ἀγριοντοματιὰ* (εἰς λ. *ἀγριοντοματεά*), *ἀγριοσταφίδα, ἀγριοσταφυλιὰ* (εἰς λ. *ἀγριοσταφυλεά* **1**), *ἀγριοστάφυλο* **1**, *ἀμπελουρίδα* **2**, *βρωμοβότανο, βρωμοῦσα* **B2ε**, *βρωμόχορτο* **2δ**, *μαυριτσοχόρτι, μαυροκουκκιά, μαυρόχορτο, στύφνος.*

Ἡ λ. καὶ ὡς ἐπών. ὑπὸ τὸν τύπ. *Γυφτάκης* Ἀθῆν. Ἀττικ. Θεσσ. (Τρίκκ.) Θρᾴκ. (Κομοτ.) Μακεδ. (Θεσσαλον.) Πελοπν. (Γαργαλ. Καλάμ. Κόρινθ. Κυπαρισσ. Μελιγαλ.) Στερελλ. (Ἀγρίν. Λαύρ.)

γυφτάκος ὁ, πολλαχ.

Ἐκ τοῦ οὐσ. *γύφτος* καὶ τῆς παραγωγ. καταλ. *-άκος*.

Γυφτάκι **1**, τὸ ὁπ. βλ., πολλαχ. : *Μᾶς φέρανε κ' ἕνα γυφτάκο πού 'παιζε ταβούλι καὶ μᾶς κατάκλεψε* Πελοπν. (Δίβρ.)

Ἡ λ. καὶ ὡς ἐπών. ὑπὸ τοὺς τύπ. *Γυφτάκος* Ἀθῆν. Πελοπν. (Τρίπ.) *Γυφτάκους* Μακεδ. (Βέρ.)

γυφταλᾶς ὁ, Εὔβ. (Ἀνδρων.)

Ἐκ τοῦ οὐσ. *γύφτος* καὶ τῆς παραγωγ. καταλ. *-αλᾶς*.

Γυφταλέος, τὸ ὁπ., βλ.

γυφταλέος ἐπίθ. Εὔβ. (Ἀνδρων.)

Ἐκ τοῦ οὐσ. *γύφτος* καὶ τῆς παραγωγ. καταλ. *-αλέος*, κατ' ἀναλογ. πρὸς τὰ σημασιολογικῶς συγγενῆ *πειναλέος, ψωραλέος* κ.τ.τ.

Ὁ ἔχων τὴν χροιὰν τοῦ δέρματος γύφτου εἰς μεγάλον βαθμόν, ὁ πολὺ μελαχρινός.

γυφταρειὸ τό, Θεσσ. (Πήλ. Τρίκερ.) Θρᾴκ. (Ἀμόρ.) Μακεδ. (Δεσκάτ. Χαλκιδ.) Σάμ. Σίφν. Στερελλ. (Αἰτωλ. Ἀκαρναν. Φθιῶτ. Φωκ.) *γιουφταρειὸ* Θάσ. (Θεολόγ. κ.ἀ.) *γ'φταρειὸ* Πάρ. (Λεῦκ.) *'υφταρειὸ* Ἰθάκ. Νάξ. (Ἀπύρανθ.)

Ἐκ τοῦ οὐσ. *γύφτος* καὶ τῆς παραγωγ. καταλ. *-αρειό*.

1) Τὸ σιδηρουργεῖον Μακεδ. (Δεσκάτ. Χαλκιδ.) Νάξ. (Ἀπύρανθ.) Πάρ. (Λεῦκ.) Σάμ. Σίφν. Συνών. *γυφτάδικο, γύφτικο* (εἰς λ. *γύφτικος* **B2**), *χαλκιάδικο* **1**, *χαλκιδειό*. **2)** Σύνολον πολλῶν *γύφτων* Θεσσ. (Τρίκερ.) Στερελλ. (Αἰτωλ. Ἀκαρναν.): *Θὰ πᾷς σ' Σαλουνίκ' νὰ μαζέψ'ς οὔλου τοὺ γυφταρειὸ* (ἐκ παραμυθ.) **3)** Συνοικία Ἀθιγγάνων, *γύφτων* Θάσ.(Θεολόγ. κ.ἀ.) Μακεδ. (Δεσκάτ.) Στερελλ.(Αἰτωλ. Ἀκαρναν. Φθιῶτ. Φωκ.) **4)** Τόπος ἀκάθαρτος Θεσσ. (Πήλ.) Ἰθάκ. Νάξ. (Ἀπύρανθ.) Στερελλ. (Αἰτωλ. Ἀκαρναν. Φθιῶτ. Φωκ.): *Γυφταρειὸ γίγι τοὺ σπίτ'* (*γίγι*=ἔγινε) Φθιῶτ. Φωκ. *Ὑφταρειὸ εἶναι τὸ σπίτι του* Ἀπύρανθ. *Δὲ 'σοτροπίζεις αὐτὸ τὸ χαϊδομαγερειὸ πού εἶναι 'υφταρειὸ* (*'σοτροποπίζεις* = ἰσοτροπίζεις = τακτοποιεῖς) Ἰθάκ. **3)** Ἡ ἐπαιτεία Θρᾴκ. (Ἀμόρ.)

γυφταριὰ ἡ, ἐνιαχ. *γιουφταριὰ* Θάσ. (Θεολόγ.)

Ἐκ τοῦ οὐσ. *γύφτος* καὶ τῆς παραγωγ. καταλ. *-αριά*, διὰ τὴν ὁπ. βλ. *-αρεά*.

Τὸ μέρος ὅπου κατοικοῦν γύφτοι.

γυφταρέλος ὁ, Στερελλ. (Δαύλ.)

Ἐκ τοῦ οὐσ. *γύφταρος* καὶ τῆς παραγωγ. καταλ. *-έλος*.

Ὁ Ἀθίγγανος, περιπαικτικῶς : Ἄσμ.

Ψόφησεν ὁ γυφταρέλος

(ἐπῳδὸς εἰς σατιρικὸν ἀποκριάτικον ᾆσμα).

γύφταρος ὁ, σύνηθ. *γύφταρους* Εὔβ. (Στρόπον. κ.ἀ.) Ἤπ. (Κουκούλ.) κ.ἀ.

Μεγεθ. τοῦ *γύφτος*.

1) Ὁ μεγαλόσωμος γύφτος σύνηθ. : *Τὸν εἶδες ἐκεῖνο τὸ γύφταρο, ποὺ γυρίζει τὶς γειτονιὲς μὲ μιὰ μαιμοῦ;* σύνηθ. || Ἄσμ.

Ψόφησε ἕνας γύφταρος κ' ἡ γύφτισσα τὸν κλαίει.

—'Εσὺ ψόφησες, γύφταρε, κ' ἐμένα ποῦ μ' ἀφίνεις;

Στερελλ. (Παρνασσ.) **2)** Μεταφ., ὁ λίαν ρυπαρός, ὁ ἔχων ὄψιν ἐντόνως μελαχρινὴν σύνηθ.: *Ἔναι, μωρ', γύφταρος σωστὸς 'ς τὴ μαυρίλα!* Πελοπν. (Γαργαλ.) *Ἔναι ὁ γύφταρος οὔλο κοράτσα 'ς τὸ σβέρκο του* (*κοράτσα*=ρύπος) αὐτόθ. **2)** Μεταφ., ὁ φαῦλος, ὁ ποταπὸς σύνηθ. : *Μεγάλος γύφταρος εἶναι ὁ φίλος σου, κουκκούτσι εὐγένεια δὲν ἔχει πάνω του!* σύνηθ. *Εἶδις ἰκεῖ οὐ γύφταρους πῶς τὰ κατάφιρι!* Ἤπ. (Κουκούλ.) *Νὰ χαθῇς, γύφταρε!* Πελοπν. (Τριφυλ.) *Ἄ ρὲ γύφταρε!* Εὔβ. (Βρύσ.) Συνών. *χωριάταρος*.

Ἡ λ. ὑπὸ τὸν τύπ. *Γύφταρος* καὶ ὡς παρων. Σκίαθ.

γυφτάσκι τό, ἐνιαχ. *γυφτάσκ'* Ἤπ. (Κουκούλ.)

Ἐκ τῶν οὐσ. *γύφτος* καὶ *ἀσκί*.

Μεταφ., ὁ δυσειδὴς ἔνθ' ἀν.: *Μουρέ, τοὺ γυφτάσκ', τί καλὸ σπίτ' ἔφκυασι!* Κουκούλ.

γυφτάσπρουδα ἡ, Στερελλ. (Εὐρυταν.)

Ἐκ τῶν οὐσ. *γύφτος* καὶ *ἀσπρούδα*. Διὰ τὸν ἀναβιβασμὸν τοῦ τόνου βλ. Γ. Χατζιδ., ΜΝΕ 2, 167 κἑξ.

Εἶδος λευκῆς σταφυλῆς εὐτελοῦς ποιότητος. Πβ. *ἀσπρούδα, ἀσπρούδι*.

γυφτατσίγγανο τό, ἀμάρτ. *γυφτοτσίγγανο* Ἤπ.

Ἐκ τῶν οὐσ. *γύφτος* καὶ *Ἀτσίγγανος*.

Τὸ πτηνὸν Φοινίκουρος ὁ ὠχρόουρος (Phoenicurus ochrurus) τῆς οἰκογ. τῶν Κοσσυφιδῶν (Turdidae) Συνών. *Γιάνναkας* **2**, *Γιαννάκης* **3**, *Γιαννάκος* **2**, *καλαντζῆς, κοκκινοκόλης, λαμπαδονούρα, μαυρογιάννα, τσουκαλάκος, χαλκιάς*.

γυφτέλι τό, ἐνιαχ. *γυφτέλ'* Μακεδ. (Σέρρ.)

Ἐκ τοῦ οὐσ. *γύφτος* καὶ τῆς παραγωγ. καταλ. *-έλι*.

Ὁ μικρὸς γύφτος, τὸ *γυφτάκι* **1**, ἔνθ' ἀν.

γυφτήσιος ἐπίθ. ἐνιαχ. *γυφτήσους* Σάμ. (Κουμαδαρ.)

Ἐκ τοῦ οὐσ. *γύφτος* καὶ τῆς παραγωγ. καταλ.*-ήσιος*.

Ὁ κατασκευασθεὶς ὑπὸ σιδηρουργοῦ, *γύφτου* ἔνθ' ἀν. : *Σύρτ'ς γυφτήσους* (*σύρτ'ς* = σύρτης = φτυαράκι τοῦ φούρνου) Σάμ. (Κουμαδαρ.)

γυφτιὰ ἡ, κοιν. *γυφτγιὰ* Στερελλ. ('Αχυρ. Φθιῶτ. Φωκ. κ.ἀ.) *γυφτχιὰ* Θεσσ. (Δομοκ.) *γυφθιὰ* Θήρ. Κρήτ. (Κίσ. κ.ἀ.) κ.ἀ. *'υφτιὰ* Σκῦρ. κ.ἀ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ